

Sivistävää keskustelua 12.9.2023

Aihe: Valta – Vastuu

Syksyn kolmannessa keskustelussa tuli jälleen hyvin esiin monia ajatuksia. Keskustelut käytiin kahdessa ryhmässä, joten kaikkia ajatuksia ei valitettavasti saatu kirjattua ylös.

Määritelmistä

”Pitäisikö määritellä määreet aluksi?”

”En halua ottaa vastuuta tästä!”

Tilaisuuden virallinen filosofi kertoi:

”Valta on kykyä päättää omista toimistaan.”

Tilaisuuden vähemmän virallinen filosofi haastoi heti:

”Tämä on kuitenkin aina rajoittunutta. Ihminen ei voi päättää tunteitaan.”

Entä sanaparit:

- Vastuuton valta
- Vallaton vastuu

”On hirveä tilanne, jos joku käyttää valtaa ilman vastuuta.”

”Jälkimmäinen näennäisvastuuta.”

”Syntipukki!”

Jos taas vallaton on Ville, kyseessä huoleton hulivili.

”Valta lähipitäen vapaus!”

”Kun itsellä on valta voi päättää tehdä ilman pelkoa.”

”Jos voisi ottaa itselleen valtaa määrätä muita, moni ei sitä halua.”

- Kansanvaltainen valtakäsitys vallassa valtavirrassa.

Valta on eri asia kuin voima.

Englannissa power voi tarkoittaa molempia. Esimerkiksi:

- The powerful in power have the power to power through the power struggle.

Stephen Hawking. Ei kehon voimaa vaan mielen voimaa.

”Kyvykäs voi nähdä yhteyksiä, joita muut ei näe.”

”Valta + vastuu = velvollisuus”

[Velvollisuuksista kuullaan varmasti lisää 24.10, kun aiheena: Oikeudet – Velvollisuudet]

Vastuullisuudesta

”Valta tuo mukanaan murheita.”

”On vastuullista murehtia vallasta.”

Onko valtaa ilman vastuuta?

”Yhteiskunta [muut ihmiset] voi pakottaa ottamaan vastuuta.”

Mutta näin ei aina käy..

Voiko pitää vastuussa ainoastaan teoista joihin on ollut valtaa käytännössä?

- Kulttuuri ja ympäristö muovaa ja rajoittaa yksilön käytännön valtaa suuresti.

”Tyhjentävää vastausta ei ole.”

”Atomitasolla kaikki voi vaikuttaa. Tämä voi masentaa, mutta itse elän kuin yksilöillä olisi valinnan vapaus.”

”Teit myös päätöksen tulla tänne vapaasti?”

”Toivottavasti!”

”Tässä tilaisuudessa ei joudu vastuuseen sanomisistaan, koska yhteenvedon ei kerätä nimiä.”

Vastuu voi määräytyä asiayhteyden perusteella.

Yksinvaltiat ei koe olevansa vastuussa kansalle vaan itselleen/kavereilleen.

”Tuhat täytettyä fasaania juhlassa tärkeämpi kuin kansan nälkä.”

Työpaikalla enemmän kiinnostaa mitä ei tarvitse tehdä:

”Mitkä on mun vastuut?”

”Lokeroituu, jolloin yksilö vastaa vain pienestä osasta.”

”Kuka vastaa kokonaisuudesta?”

Alati laajenevassa yrityksessä tai yhteisössä kokonaiskuva hämärtyy luonnollisesti, jos asiaan ei kiinnitetä huomiota.

”Nokian kaatuminen.”

[Sisäpiirin tieto jäi tästä kuulematta...]

”Monella haussa ’Lazy girl job’, sopivan vastuuton homma.”

Jää paljon vapaa-aikaa, kun on vähän vastuuta.

”Rajanveto sopivasta vastuusta vain tervettä toimintaa epäinhimillistä yrityselämää välttämiseksi.”

”Telakalla työkalut putosi samantien kuin pilliin vihellettiin.”

”Tosin ’Lazy person job’ siis nykyaikana, eikö?!”

Vallan väärinkäytöstä

Valtaan liitetään korkea moraal ja etiikka.

”Jolle on paljon annettu, siltä paljon vaaditaan, ja jolle on paljon uskottu, se pannaan paljosta vastaamaan.”

[Kuten johonkin on joskus kirjoitettu.]

[Tosielämätarinatuokio]

Professori tokaisi opiskelijan esittämään väittämään luennolla ”hyvä ajatus” ja seuraavilla luennolla esitti ajatuksen itse.

[Lähde: tositarinan kertojan henkilöllisyys unohtui jo...]

”Akatemiassa pitäisi olla aina lähdeviitteet.”

Riittäisikö: ”Eräs oppilas sanoi näin”?

”Riittäisi.”

Tosin omistaako kukaan ajatuksia?

”Kissojen tappojuttu vei unet kahdeksi päiväksi.”

[Lähde: <https://yle.fi/a/74-20048305>]

”Tekijää puolustellaan: Jokainen tekee nuoruudessa hölmöyksiä.”

”Eri asia jos henkilö 5v vai 15v teon hetkellä.”

”Ei kyse hölmöilystä vaan valittu pahuus. Vastuussa teoistaan!”

Toisessa jutussa kerrottiin, että kiusataan, jotta ei joutuisi kiusatuksi.

[Lähde: <https://yle.fi/a/74-20049613>]

Onko vastuun välttelyä?

”En minä muuten, mutta ryhmäpaine.”

Kolmannessa jutussa yksi väkivaltainen oppilas esti muiden opiskelun.

[Lähde: <https://yle.fi/a/74-20049725>]

”Viranomaisilla valtaa, mutta vastuu sysättiin vanhemmille, jotka uhkasivat vetää lapsensa koulusta kotiopetukseen.”

”Pitäisi tehdä yhteistyötä! Lapsi ei voi ottaa vastuuta.”

”Laissa keinot, valta ja velvollisuudet on kirjattuna, mutta tapaus menee osallisuuden *{inclusion}* ajatusta vastaan.”

”Oppilaat kuuluisi pienryhmiin, mutta samassa luokassa. Ei toimi!”

”Ylhäältä tullut päätös.”

”Tapahtunut vain integraatiota ei inklusiota. Hieno tavoite, mutta jotkin oppilaat tarvitsee segregaatiota.”

Vallantavoittelusta

”With great power comes great responsibility.”

- Uncle Ben -

Miksi ihmiset haluaa valtaa?

Itsensä takia vai vain keinona kohti jotain?

- Valtarakenteessa/tärkeysjärjestyksessä korkeammalle.

Jotkin vallanhimoisempia kuin toiset?

”Vallanhimo on kielteinen sana, mutta entä jos haluaa valtaa auttaakseen muita?”

”Tarvitseeko olla valtaa jotta voi palvella muita?”

”Pennejä hyväntekeväisyyteen”

Voi luopua vähästä rahallisesta vallastaan eli varoistaan, mutta myös muut voimavarat valtaa.

”Äiti Amma [koko nimi on Mata Amritanandamayi] vaan halailee? Onko vallankäyttöä, kun muut haluaa tulla halatuksi?”

- ”Levittää lämpöä, hyvää energiaa.”
- ”Tunnettu henkilö, jota ihmiset kuuntelee.”

[Kuunnellaanpas otos Äidiltä itseltään]

Q: To what extent do you think your embraces will help the ills of the world?

A: I don't say I can do it 100 per cent. Attempting to change the world [completely] is like-- pattiyude vaalu kuzhalilittal nuvarumo [can you straighten the curved tail of a dog]?

But society takes birth from people. So by affecting individuals you can make changes in the society and, through it, in the world. You cannot change it, but you can make changes. The fight in individual minds is responsible for the wars. So if you can touch people, you can touch the world. (Smiles.)

[Lähde: <https://www.rediff.com/news/2002/aug/02inter1.htm>]

”Valta ei ole hyvä tai paha, miten käyttää määrää lopputuloksen.”

- Muiden alistaminen on huonommalla puolella.

Useat kuvittelevat tekevänsä hyvää tosiasioista huolimatta.

- ”Itsetuntemus olisi tärkeä”
- ”Ihmisen aivot muuttuu vallan seurauksena. Esim. Putin.”
  - ”Vai muuttuiko? Entä jos olikin vallanhimoinen alusta lähtien?”

Sankaruudesta

♪ Me ollaan sankareita kaikki, kun oikein silmiin katsotaan. ♪

”Pitääkö paikkansa?”

Oman elämänsä voittajia.

”Jokainen saa pienen palkinnon?”

”Sitten se ei ole palkinto enää ollenkaan...”

”Kannattaa pyrkiä sankaruuteen, koska muuten sysää vastuun tekemisestä muille eikä edes saa sitä mitä haluaa!”

”Aikamoinen sankari.”

”Jotkut sankarit asialla taas...”

Missä vaiheessa sankaruudesta tuli herja?

”Kouluampuja? Oman elämänsä sankari vai uhri?”

”Yritti olla tuomari! Päättyi muiden kärsimyksen heidän puolestaan.”

”Itsemurhaaja?”

”Teki ainakin itse valinnan.”

”Putin?”

”Ottaa isoja riskejä ja pyrkii parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.”

”Parhaaseen omalta kantiltaan...”

”Entä jos vaan soffailee?”

[Soffailusanan syvintä merkitystä piti hetki pohtia porukalla ennen valaistumista.]

”Mindfulness/meditaatio sankari?”

”Munkit, Dalai Lama soffailijoita?!”

”Ei, he keskittyvät koko sielun ja mielen avulla kohti omaa tavoitetta.”

”Tietoista mielen suuntaamista.”

Kovaa työtä, kun joutuu luopumaan niin monista elämän mahdollisuuksista.

”Kun haastaa itsensä menee epämukavusalueelle.”

”Soffailija voi päättää ettei halua haasteita!”

Vastuutonta valtaa?

Tarinat sankareista on eri asia kuin oman elämän sankari.

”Soffailijakin voi olla sankari, jos olisi muuten tehnyt itsemurhan.”

”Onko antisankari aina pahis?”

”On!”

”Ei välttämättä. Altistuu pahuudelle, jotta voi ohjata hyvyyteen”

”Eikö silloin vaan tule sankariksi?”

”Pablo Escobar oli monelle Robin Hood.”

”Pelon, pakon ja väkivallan avulla!”

”Paikallinen köyhien sankari, joka jakoi vaurauttaan, mutta toisaalla kaukainen pahis, joka vaurastui huumekaupalla.”

”Mikä on siis antisankari?”

”Anti-etuliite tarkoittaa vastustamista tai vastakohtaa”

”Yrittää olla sankari, mutta epäonnistuu vaan!”

”Yksinkertaisesti tarinan päähenkilö, joka on paha.”

”Ärsyttää samaistua Jokeriin!”

[Jälleen eräs vanha venäläinen ilmestyi keskuuteemme.]

”The line separating good and evil passes not through states, nor between classes, nor between political parties either -- but right through every human heart -- and through all human hearts. This line shifts. Inside us, it oscillates with the years. And even within hearts overwhelmed by evil, one small bridgehead of good is retained.”

- Aleksandr Solzhenitsyn -

[Vanha preussilainen jätti tällä kertaa ilmestymättä.]

[Vanha tarina samasta aiheesta:]

”Ihmisessä asuu kaksi sutta: avulias ja itsekäs.”

”Kumpi voittaa?”

”Se, jota ruokit.”

[Lähde: Ei varmuutta tiedon valtatiellä.]

”Entä jos jollain ei yksinkertaisesti ole pahoja päämääriä?”

”Onko mahdollista olla ärsyyntymättä kaikissa tilanteissa?”

”Pimeiden puolten kanssa pitää neuvotella.”

”Tuoda valoon.”

Ei voi vastustaa pahuutta, jos ei tunne sitä.

”Esimerkiksi miten hajottaa järjestelmä pienillä teoilla, jotta se tuhoutuu ennen kuin kukaan huomaa?”

”Jos ei keksi, niin silloin sitä ei huomaakaan.”

Väkivallasta

Väkivalta = väkevä (voimakas) valta

”Puhdasta valtaa, vallan väärinkäyttöä.”

Onko väkivalta ikinä hyvä asia?

”Jos kohtaa väkivaltaa, pitää puolustautua, jotta ei joudu kohteeksi uudestaan.”

Heikoille käy heikosti.

vai

”Jos joku lyö sinua poskelle, tarjoa toinenkin poski.”

[Kuten johonkin on joskus kirjoitettu.]

Katkaisee väkivallan ja koston kierteen!

”Pahin kosto, kun vaan hymyilee vinoilijalle takaisin!”

Väkivalta on lähtökohtaisesti kielteinen käsite.

Johtaako vallan voimakkuus siis aina pahoihin asioihin?

Voimakas (yli)valta perustuu:

- Omiin ylivertaisiin kykyihin
  - Toisin sanoen, muiden kyvyttömyyteen puuttua voimakeinoihin
- Omiin ylilyönteihin
  - Toisin sanoen, muiden pelkoon puuttua voimakeinoihin

Pahuudesta

”Joillain ihmisillä vähän paha sydämässä, toisilla enemmän.”

[Mahtaako hajonta seurata normaalijakaumaa?]

”Voiko pahan voittaa lopullisesti?”

”En osaa sanoa”

”Mahdollisuus pahaan säilyy, mutta maailma voisi muuttua niin ettei kenenkään tarvitse tehdä pahuuksia.”

”Onko sodassa tappaminen hyväksyttyä?”

”Teko pakollinen paha, ei hyve.”

”Sotaan ajauduttiin pienten pahojen tekojen takia.”

”Jos tilanne kuitenkin nyt päällä, ei auta puhua menneestä!”

”Puolustamisen perustelu: puolustetaan sitä mitä pidetään hyvänä.”

”Miksi ei vaan lasketa alas aseita?”

”Tässä vaikuttaa Geneven sopimus ja sen rikkomukset...”

- Vankeja pitäisi kohdella inhimillisesti, joten **miksi ei antautuisi sotimisen sijaan?**
- Toisaalta sodissa tehdään todistetusti julmuuksia [esimerkiksi sotarikokset Ukrainan Butšassa] ja nykyään tieto niistä leviää nopeasti jokaisen sotilaan puhelimeen.

”... ja epätietoisuus toisen tavoitteista.”

Onko vastustaja:

- sotaa ja välivaltaa vastaan ja pakotettu sotimaan (kuten itse?)
- sodan ja väkivallan kannalla, valtion mielipidevaikutuksen vallan takia
- täysi sekopää, joka nauttii murhaamisesta, joten **uskallatko laskea aseesi?**

”On tätä tapahtunutkin. Ensimmäisessä maailmansodassa joulun 1914 ihme.”

[Lisätietoa: <https://www.history.com/news/christmas-truce-1914-world-war-i-soldier-accounts>]

”Kiusaaminen voi loppuakin?”

”Kiusattu löi kiusaajaan nenään.”

”Riippuu vastapuolesta.

Hyvä ohjenuora: ’Älä käytä enemmän valtaa kuin on pakko.’”

”Sodassa esimerkiksi kemialliset aseet liian raju keino.”

Mielipidevaikuttamisesta

”Valta luo mielikuvan hyvyydestä.”

”Valtaa saa äänekkäät käytännössä.”

”Sädekehäilmiö”

Oletetaan herkästi, että kauniit ja komeat on hyviä ja kykeneviä kaikenmoisisissa asioissa.

”Ja sama toiseen suuntaan.”

”Ensivaikutelmalla myös väliä.”

”Valta korruptoi.”

”Markkinointi on propagandaa.”

”Pyrkimys vaikuttaa mielipiteisiin itselle suotuisalla tavalla muiden kustannuksella.”

”Valta haluaa pysyä vallassa.”
”Joten valta voi johtaa propagandaan.”
”Vallan ja propagandan ruma yhdistelmä.”

”Propaganda on työkalu.”
”Onko arvovapaa käsite?”

”Jos tietää asian molemmat puolet ja kertoo vain toisen, valehtelee. Tämä on paha teko!”

Esimerkiksi tupakkamainos jättää kertomatta tupakan haittapuolet.
Valistusmainos tupakan haitallisuudesta voisi myös kertoa tupakan ”hyvät puolet”,
koska niitä on niin vähän. Annetaan lukijan tehdä omat johtopäätökset.

”Yksipuolinen viesti on jostain syystä kuitenkin halutumpi ja osuvampi.”

”Monipuoliset näkemykset saa turpiinsa somessa, politiikassa.”

”Valikoidaan omat tiedot.”

Tupakoitsija haluaa jatkaa tupakointia, joten jättää painavatkin tiedot haitoista lukematta.

”Some-ympäristö koukuttaa miljoonia. Tätä voi käyttää pahaan.”

”Paljon valtaa vaikuttaa mielipiteisiin ja vähän vastuuta.”

”Algoritmi tulkitsee, koska lait vaatii niin nykyään. Kutsutaan vastuullisuudeksi.”

”Ihmiset usutetaan sanasotaan.”

Politiikasta ja päätöksenteosta

”Jos olisin vallassa, en saisi päätettyä edes mietojen huumeiden laillistamisesta. Liikaa vastuuta.”

”Minä voisin päättää!”

”Sitten saisit vihat niskoihisi!”

”Ei haittaisi, koska tekisin monia päätöksiä. On epätodennäköistä, että joku vihaisi niitä kaikkia.”

”Huonoista ihmisistä löytyy usein hyviäkin puolia.”

[Ja samantien mentiin ääriesimerkkiin.]

”Hitler oli eläinrakas ja kasvissyöjä. Puolue kehitti lääketiedettä, raketitiedettä.”

”Natsitieteilijät parhaita ja kaikkien haluamia sodan jälkeen.”

[Esimerkiksi tämän takia tulee kertoa aina asian molemmat puolet...]

Politiikassa miellytetään omaa joukkoa (puoluetta)

- ”Ollut aiemmin yhteistyökykyisempää.”
- ”Nyt enemmän loanheittoa.”
- ”Pitäisi vaan sanoa asiat, kuten ne näkee.”
- ”Jos pääsee sisään, niin pitäisi tehdä velvollisuutensa.”
- ”Ei pitäisi miellyttää, vaan tehdä omat asiansa.”
- ”Aika nopeutunut. Kielteiset lööpit iskee minuuteissa.”

”Ihmiset, jotka ei päättävässä asemassa voi haluta olla pettyneitä. Yhdessä vihataan pomoa.”

”Kapinoinnista saa energiaa ja itsetuntoa!”

”Lisää yhteisöllisyyttä.”

Valta-aseman tavoittelusta ja käytöstä

”Löytyy niitä jotka tahkoaa rahaa törkeillä keinoilla.”

”Tietyt persoonat hakeutuu valta-asemiin vai nouseeko valta hattuun?”

Itsetuntemus heikkenee, jos vuosia toistanut samoja oppeja.

”peilistä katsoo eri ihminen.”

Jos taipumus narsismiin, tekee enemmän työtä itsekkäiden tavoitteiden eteen.

Tarkennus:

- Kaikki valtaapitävät **ei** siis ole narsisteja/sosiopaatteja.
- Tilastollisesti väestöön verrattuna heitä on kuitenkin suhteessa enemmän.

Valta-asema on toiselta nimeltään vastuutoimi.

Esimerkkinä vanhempien velvollisuudet vastuullisesti toimivina valta-aseman käyttäjinä:

- Suojata lapsia maailman vaaroilta
- Avustaa ja ohjata lasten kehittymistä mahdollistamalla ja kannustamalla
  - Pitämällä rima vähän nykyistä tasoa ylempänä. Mielen tutkimuksessa käsite: Zone of proximal development. [Lisätietoa: <https://www.simplypsychology.org/zone-of-proximal-development.html>]
- Päästää irti vallasta vähitellen, kun aika on.

”Onko palkitseminen ja rankaiseminen elämässä pakollista?”

”Kyllä. Tapahtuu jo itsestäänkin. Jos toivottu asia tapahtuu, se on palkinto. Jos ei tapahdu, se on rangaistus.”

Pomottelusta

”Ihmiset ikuisia murrosikäisiä. Pomo on isä tai/ja äiti!”

Pomo avokonttorissa:

- Tehtävä ajaa kaiken ohi
- Kovaääninen vastalause aina tarjolla
- Usein jo valmiiksi vallanhimoinen.
- Rautanyrkki ei pysy kauaa vallassa, paitsi jos todella taitava.
  - Tulos ei tosin pitkällä aikavälillä hyvä.
    - Työntekijät pysyy lestissä, mutta vaihtuvuus suuri.

Millainen on ”paras pomo”?

Vaihtoehtoja:

- Korkean valtarakenteen huipulla makoileva ylijumala, joka tulee paikalle, sanoo tehkää te nää näin ja poistuu paikalta. Tulee viikon päästä tuomitsemaan toteutuksen ja antaa uudet ohjeet.
- Matalan valtarakenteen pohjalla majaileva neuvonantaja, joka luovii erilaisten luonteiden virrassa, jotta jokainen saa kaiken tehtyä ja parannettua taitojaan.
- Jotain näiden väliltä?

”Voiko olla yksi muiden joukossa, jos valtaa erottaa työntekijöitä!”

”Ei pidä pelätä pomoa.”

”Pitää olla tietty ilmapiiri, tietynlainen henkilö.”

”Valtarakenteiden poistaminen ei tarpeen. Pitää olla selkeät rajat kuitenkin.”

- Jos pomo vetää selkeän rajan ja määrää vain yleiset päämäärät ja tuomitsee vain niistä poikkeamisen, toteutukseen liittyvä valta ja vastuu siirtyy kokonaan alaisille.
  - Vaatii luottamusta ja osaavat (oppimaan kykenevät) alaiset.
- Jos päämäärät hukassa tai pomo puuttuu toteutuksen yksityiskohtiin, rajat epäselviä.
  - Johtaa turhaan työhön, kun toteutusta joudutaan muuttamaan jälkikäteen tai tehtiin kilpailevia, päällekkäisiä toteutuksia.
  - Katkeruus ja kyräily kasvaa. [kokemusta on]

”Pomon tehtävä on pitää työntekijät työmaailmassa.”

”Pomo poistaa ongelmia työntekijöiden edestä.”

Pitäisikö sanoa:

- ”Pomo ja alaiset.”

vai

- ”Johtaja ja seuraajat.”

”En pidä jälkimmäisestä. Pitäisi aina suostua seuraajaksi.”

”Kuulostaa jo kultilta!”

[Kello kävi kahdeksan ja kulttipuheen katkaisi julkkispuhe, joka **jostain** syystä jäi kirjaamatta, joten se siitä sitten tältä erää!]